

ШКІДЛИВА ЕНТОМОФАУНА М'ЯТИ ПЕРЦЕВОЇ У ПЕРІОД ФАЗИ ВІДРОСТАННЯ-КУЩІННЯ ПЕРЕХІДНИХ ПОСІВІВ

Ковальова А.О.

Інститут захисту рослин НААН України (м. Київ)

М'ята перцева — цінна лікарська і ефіроолійна культура. Продукти переробки цієї рослини використовуються в хіміко-фармацевтичній промисловості і аптечній мережі для виготовлення лікарських препаратів, а також парфюмерно-косметичному, харчовому, лікєро-горілчаному, лакофарбувальному, кондитерському і тютюновому виробництвах [3].

Найбільш широко м'яту перцеву використовують у медицині. В XI Державній фармакопеї СРСР офіційно визнано застосування листя м'яти (*Folia menthae piperitae*), олії ментолової (*Oleum mentholi*) і ментолу (*Mentholum*) [1]. Ефірна олія і ментол входять в англійську, німецьку і французьку фармакопеї, а листя в лікувальних цілях застосовується майже в усіх країнах світу. Продукти м'яти перцевої входять до складу понад 30 лікарських препаратів, офіційно дозволених до застосування в медичній практиці України [3].

Одержанню високих і якісних врожаїв лікарських рослин і зокрема м'яти перешкоджають шкідники, на території України яких нараховується приблизно 150 видів, з них 50 видів здатні пошкоджувати ці рослини [2].

Метою досліджень було уточнення видового складу членистоногих — фітофагів м'яти перцевої, вивчення особливостей біології, сезонної динаміки чисельності та шкідливості домінантних видів фітофагів.

Всі дослідження виконані в дослідних полях агротехнічної і селекційної сівозмін Дослідної станції лікарських рослин УААН, розташованій в селі Березоточа Лубенського району Полтавської області.

Динаміка чисельності шкідників встановлювалася за допомогою обліків, які проводилися на кожній фазі вегетації рослини. Підрахунок комах проводився на ділянках, довжина яких рівна 3 м, а ширина — ширині міжрядь. Чисельність шкідників визначалася по методу систематичного відбору на облікових ділянках шляхом підрахунку рухомих комах, мігруючих, зігнаних з ділянок, і тих, які знаходяться на ділянці.

Облік чисельності шкідників здійснювався згідно загальноприйнятих методик в сільськогосподарській ентомології.

Таблиця 1

Систематичний аналіз шкідливої ентомофауни м'яти перцевої у фазі відростання-кущіння

Ряд	Родина	Вид
Orthoptera	Gryllotalpidae	Вовчок звичайний
Hemiptera	Cicadellidae	Emproasca flavescens F. Жовтувата цикада Eupteryx atropunctata Goeze. Строката цикада
	Miridae	Lygus pratensis L. Сліпняк луговий
Coleoptera	Scarabaeidae	Melolontha melolontha L. Травневий хрущ Amphimallon solstitialis L. Червневий хрущ
	Elateridae	Agriotes gurgistanus Fald. Ковалик степовий
	Tenebrionidae	Pedinus femoralis L. Мідяк кукурудзяний
	Chrysomelidae	Chrysolina menthastri Suffr. М'ятний листоїд Cassida viridis L. Зелена щитоноска Longitarsus lycopy Foudr. М'ятна блішка
Lepidoptera	Noctuidae	Mamestra brassicae L. Капустяна совка Autographa gamma L. Совка-гамма
	Nymphalidae	Vanessa cardui L. Сонцевик будяковий

В результаті проведеного моніторингу шкідників на полях м'яти перце-

вої було виявлено 14 видів, що належать до 9 родин та 4 рядів. Ентомофауна формується в основному за рахунок багатодітних видів комах, які поширені в оточуючих агроценозах, а також за рахунок спеціалізованих видів, які пов'язані з близькоспорідненими культурами.

Найбільшої шкоди завдавали імаго та личинки мідяка кукурудзяного (*Pedinus femoralis* L.), м'ятної блішки (*Longitarsus lycopy* Fourd.), лугового сліпняка (*Lygus pratensis* L.).

Жуки мідяка кукурудзяного *Pedinus femoralis* L. об'їдали сім'ядольні і справжні листки іноді перегризали молоді стебла, часто знищували при цьому точку росту, пошкоджуючи від 3 до 7% рослин. Особливо відчутні пошкодження спостерігались у суху і жарку погоду.

М'ятна блішка (*Longitarsus lycopy* Fourd.) лікарські рослини заселяла на початку квітня і розвивалась в двох поколіннях. Особливої шкоди наносила на перехідних посівах в фазу відростання. Дорослі особини вигризали в листках отвори діаметром 2-3мм. При сильному пошкодженні вони буріли і засихали. Пошкоджені рослини відставали в рості.

Луговий сліпняк (*Lygus pratensis* L.) заселив посіви м'яти у фазі кущіння на початку травня і продовжував пошкоджувати рослини на протязі всього вегетативного періоду. Дорослі особини і личинки живились на всіх соковитих частинах рослин. При цьому вони пошкоджують бруньки, верхівки стебел, викликаючи їх засихання. Пошкоджені пагони переставали рости, верхівка їх біліла і відмирала, не утворюючи при цьому генеративних органів. Максимальний розвиток шкідників припадає на період формування бруньки. Під час фази відростання-кущіння 16% рослин у посадці були пошкоджені імаго та личинками *Lygus pratensis* L.

Також об'їдали, скелетували листя лікарських рослин імаго і личинки м'ятних листоїдів, зеленої щитоноски. Загалом листоїдами за період вегетації було пошкоджено близько 4% рослин у посадці.

Література

1. Ивашенко А. А. Мята перечная // Культура лекарственных растений.-М., 1952. — С. 189-201.
2. Крыськов Е. И. Биология мяты перечной // Селекция и семеноводство, 1952, №5. — С. 21-23.
3. Турова А. Д. Мята перечная (*Mentha piperita* L.)// Лекарственные растения СССР и их применение. — М., 1974. — С. 105-108.

ОСЦИЛЯТОРНА ПРИРОДА КЛІТИН, ГАМЕТ, ЕМБРІОНІВ, ОРГАНІЗМУ, УМОВ СЕРЕДОВИЩА

Корчан Н.О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Існує багато підтверджень вірності уявлення про осциляторну природу організму, фактів, що осцилює кожний параметр організму, як структурний, так і функціональний [11]. Ритм є універсальною особливістю руху матерії [1]. Згідно з найбільш широко розповсюдженою гіпотезою, живий організм є незалежною коливальною системою, яка характеризується цілим набором внутрішніх обумовлених ритмів [6]. Гомеостаз виражається у вигляді коливань фізіологічних процесів, ритмів різної частоти й тривалості. «Навряд чи існують організми, — пишуть [7], — для яких термічний оптимум має точкове, а не лінійне вираження на температурній шкалі, навіть стосовно тієї чи іншої стадії розвитку. Температурна різноманітність, подібна світловій чи іншій (в межах природної норми) забезпечує функціональну активність відповідних регулято-